

Selectie van gedichten van Leidse dichteres Susanne Metaal postuum gebundeld

'Susanne was mijn muze'

Theo de With
t.de.with@hollandmediacombinatie.nl

Leiden ■ De Leidse dichteres Susanne Metaal overleed in 2017 na een kort ziekbed. Haar literaire vrienden zijn haar niet vergeten. Daarom presenteerden zij gistermiddag een bundel met 34 van haar gedichten.

Paul Groenendaal en Frans Terken zijn twee van die vrienden. Ze schrijven zelf ook allebei poëzie en leerden Susanne Metaal kennen in het literaire circuit. „Susanne was mijn muze”, zegt Groenendaal onomwonden. „Iedere kunstenaar heeft een muze nodig en zij was de mijne. Ik had een ongelooflijke bewondering voor haar.”

Susanne Metaal (1948-2017) had een baan bij de schoolbegeleidingsdienst, maar poëzie was haar grootste passie. Groenendaal zat met haar in het Leids Dichtersgilde. „Mijn boekenkast staat nu vol met dichtbundels, die zij in haar leven verzameld heeft.”

Frans Terken leerde haar kennen bij de dichtersgroep die aan het toenmalige LAK verbonden was. „Na het volgen van een workshop van Elly de Waard bleven we als LAK-dichters actief. Toen het LAK zijn deuren moest sluiten, gingen we verder bij Mieke van den Berg, een van onze leden, thuis.”

Ilja Leonard Pfeijffer

Ze volgden ook eens een poëzie-workshop bij Ilja Leonard Pfeijffer. Hij adviseerde Susanne om haar gedichten op te sturen naar het literaire tijdschrift *De Revisor*. Het leidde ertoe dat een aantal van haar gedichten in 2002 in het gerenommeerde blad werd gepubliceerd.

„Ze stak met kop en schouders boven ons uit”, zegt Paul Groenendaal. „Ze heeft poëzieprijsjes gewonnen in onder meer Zeist, Voor- schoten en Hillegom. Haar werk heeft in verschillende bloemlezingen staan. Daarom verdient ze ook deze bundel.”

Paul Groenendaal leest een gedicht van Susanne Metaal bij de boekpresentatie in Ars Aemula Naturae. FOTO TACO VAN DER EB

De bij uitgeverij De Muze gepubliceerde bundel draagt de merkwaardige titel 'Voordat u stopt met lezen II'. Dit wekt de suggestie dat er eerder een deel I is verschenen. Haar vrienden ontdekten na haar overlijden dat Susanne Metaal in het verleden zelf al een bundel had samengesteld van haar werk. „Ze heeft het echter nooit uitgegeven”, zegt Frans Terken. „Het bevond zich in haar nalatenschap.”

Weduwnaar Erik bracht na haar dood het literaire werk van Susanne naar Paul, die treurde om het verlies van zijn muze. Zo ontstond

het plan om gedichten uit de laatste periode van haar leven alsnog te bundelen en uit te geven. Uitgeverij De Muze brengt de bundel uit in haar serie Beeldrijm. Dit betekende dat er ook illustraties bij de poëzie moesten worden gemaakt. Hiervoor werd Christiaan van Tol in de arm genomen, die naast beeldend kunstenaar en illustrator zelf ook dichter is.

Komma

De gedichten gaan over tal van onderwerpen. In de bundel zijn ze gerangschikt onder vier thema's.

„Ze speelde echt met taal”, vindt Groenendaal. „Ze bleef maar slijpen en schaven. We konden een uur praten over een komma. Ze wilde altijd dieper graven.”

Terken voegt daaraan toe: „Ik heb veel samen met haar opgetreden op literaire avonden en festivals. Susanne was heel bescheiden. Ze zag zichzelf als een grijze muis. De kunstenaar uithangen was niets voor haar, maar dat doet niets af aan de kwaliteit van haar werk.”

Susanne Metaal: 'Voordat u stopt met lezen II', uitgeverij De Muze, 19,95 euro

Susanne Metaal.

Psalmen Marot tot leven in de Waalse Kerk

Dirigente Margot Kalse. ARCHIEFFOTO

Leiden ■ 'Uit het diepst van mijn gedachte' is het motto van projectkoor Key2Singing. Dirigent Margot Kalse waagt zich als geboren katholiek op het ketterse pad. Dringt met de nog niet ritmisch gezette psalmberijming *linea recta* door tot de *bible belt*. Voor de getogen 'moderne' protestant, een hartig nootje kraken.

We hebben het over psalmen die vanuit de grondtekst (Hebreeuws) door Clément Marot (1496-1544) poëtisch zijn vertaald. Als hofdichter van de Franse koning kreeg hij de kans om zich te verdiepen in het berijmen van de psalmen, die al gauw de kerk veroverden. Pas aan het eind van Clément's leven werden zijn psalmen, ook zijn schalkse chansons, door een keur van componisten voorzien van polyfone zettingen.

Muziek

Projectkoor Key2Singing o.l.v. Margot Kalse (alt-mezzo), Earl Christy (luit), Ben Bults (viola da gamba), toelichtingen door Antoine Hol. Gehoord: 28/9, Waalse Kerk, Leiden.

Goede greep om de psalmen te mengen met wereldse liedjes. Want hoe geïnspireerd en kleurrijk Key2Singing ook zingt, een canzone tussen 'diepte van ellende' kan geen kwaad.

Op verschillende manieren wordt een en dezelfde psalm benaderd: vier- of vijfstemmig, als kwartet, solistisch of plenair, al of niet begeleid door gamba en luit. Getoonzet door componisten als Sweelinck, Goudimel en Janequin leveren deze levendige, contrastrijke momenten op.

Als er één dirigent aan toonvorming doet, is dat Margot Kalse wel. Vocalen zijn niet mis te verstaan; de (vocale) melodielijn genereert muzikale betekenis. Zo ontstaan er strofen die glijden, dansen, springen. Ook geeft Kalse aandacht aan dynamiek binnen één woord, direct opvallend in het eerste solochanson 'D'ou vient cela', waarin die welving binnen het woord spreekt.

Psalm 137, getoonzet door Sweelinck, stroomt als een onophoudelijk golfbeweging, van stemmen

die elkaar zuchtend op de hielen zitten. De strofische versie van Datheen, getoonzet door Goudimel ontvangt juist na iedere zin lucht. Stralend zingen de sopranen de *cantus firmus*, waar de andere stemmen beeldschoon, als wilgentakken omheen ranken.

Vrouwen laten linten zweven door psalm 33 'Reveillez-vous', waaronder de mannen stevig hun eigen melodie trekken in een toonzetting van Pevernage, gevolgd door die van Janequin. Een van de baritons zingt zelfs geheel los van zijn partituur! Daarna soleert Kalse met strofen van Le Roy. Tot slot een verrukkelijk werelds lied, afwisselend Frans en oud-Nederlands. Key2Singing gaat helemaal los, spetterend, vitaal, met swingende nadruk op 'Puis que ainsy!'

Lidy van der Spek